

DAGBESTEDING

Dagbesteding voor personen met ernstige meervoudige beperkingen is steeds meer en beter uitgewerkt. Dit is een positieve evolutie, gezien het deelnemen aan activiteiten op meerdere manieren belangrijk is en een meerwaarde kan hebben. Zo kunnen activiteiten bij personen met ernstige meervoudige beperkingen functieverlies tegengaan, bieden ze afwisseling, roepen ze positieve gevoelens op bij de persoon en voorkomen ze negatieve gevoelens en probleemgedrag.

Hoewel er meer wordt nagedacht over dagbestedingsactiviteiten voor personen met ernstige meervoudige beperkingen, is de kwaliteit van het aanbod nog niet altijd optimaal. Begeleiders ervaren vaak een gebrek aan tijd, kennis, overleg en sturing om tot zinvolle activiteiten te komen. Vaak vinden geplande activiteiten, om diverse redenen, niet plaats. Ook blijkt dat cliënten gedurende de dag soms lange tijd geen activiteiten aangeboden krijgen en dat het aanbod soms een té routineus karakter krijgt.

Om de kwaliteit van de dagbesteding voor deze specifieke doelgroep te verbeteren, wordt er gepleit voor een gedeelde visie, meer overleg, een goede beeldvorming over de doelgroep, een multidisciplinaire werkwijze en duidelijke methodieken.

Om een aangepaste dagbesteding te bieden aan personen met ernstige meervoudige beperkingen, moet men met een aantal zaken rekening te houden.

Zo is het van belang dat de activiteiten aansluiten bij de mogelijkheden en de voorkeuren van de persoon in kwestie. Hiertoe dient men informatie te verzamelen over de persoon, meer bepaald over zijn of haar mogelijkheden, zijn of haar functioneren en sensorische en contextuele voorkeuren. Deze informatie dient men vervolgens optimaal te hanteren bij het selecteren en aanbieden van activiteiten.

Daarnaast is het van belang dat de personen met ernstige meervoudige beperkingen individueel ondersteund worden bij de activiteiten.

Verder vraagt gepaste dagbesteding om een samenwerking tussen verschillende begeleiders (bijvoorbeeld begeleiders van de woonsetting, van het dagcentrum...), en ook andere betrokkenen (bijvoorbeeld familie en vrienden) bij het selecteren en opzetten van activiteiten. Om de meest geschikte activiteiten te kunnen aanbieden, dient men de persoon immers goed te kennen. Wanneer verschillende personen samenwerken rond de persoon, verkrijgt men meer volledige informatie.

Gezondheidsraad (1999). *Dagbesteding voor mensen met een ernstige meervoudige handicap*. Den Haag: Gezondheidsraad.

Dit document omvat een advies dat werd opgesteld naar aanleiding van kwalitatieve en kwantitatieve tekorten in dagbestedingsmogelijkheden voor mensen met een zeer ernstige verstandelijke handicap. Er wordt aangegeven welke plaats dagbesteding zou moeten innemen in het geheel van zorg- en dienstverlening, wat bekend is over de positieve invloed van dagbestedingactiviteiten op de bestaanskwaliteit van mensen en hoe men tot 'dagbesteding op maat' kan komen. De groep van mensen met een ernstige meervoudige handicap wordt centraal gesteld in het document aangezien hun achterstelling het grootst zou zijn, ook op vlak van dagbesteding.

Hiemstra, S. (2007). Individual focus in an activity centre: An observational study among persons with profound and multiple disabilities. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 42, 14-23.

In dit artikel wordt aangegeven dat een toenemend aantal volwassenen met ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen meer en frequenter dienstverlening tijdens de daguren krijgt in activiteitencentra. Bij het aanbieden van geschikte activiteiten aan deze doelgroep is het essentieel dat begeleiders individuele aandacht schenken aan de cliënten. Uit de resultaten van het onderzoek dat in het artikel besproken wordt, blijkt echter dat begeleiders slechts een beperkt deel van hun beschikbare tijd besteden aan individuele supervisie van de cliënt met ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen.

Hiemstra, S., Wiersma, L., & Vlaskamp, C. (2004). *PAct, Persoonlijk Activeringsprogramma. Handleiding bij het bieden van activiteiten aan mensen met ernstige meervoudige beperkingen*. Utrecht: LKNG.

Dit document omvat de handleiding van het Persoonlijke Activeringsprogramma, ook wel het PAct genoemd. Het PAct gaat ervan uit dat activiteiten voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen zinvol zijn om functieverlies tegen te gaan, om afwisseling te bieden, om positieve gevoelens te ervaren en negatief gedrag te voorkomen. Begeleiders ervaren echter vaak een gebrek aan tijd, kennis, overleg en sturing om tot zinvolle activiteiten te komen. Het PAct biedt een systematische werkwijze aan om gegevens te verzamelen over de mogelijkheden en voorkeuren van personen met ernstige meervoudige beperkingen en er zo achter te komen welke activiteiten geschikt zijn voor een welbepaalde persoon. Het PAct is bedoeld als werkwijze binnen activiteitencentra en pleit voor meer samenwerking tussen verschillende begeleiders en andere betrokkenen opdat geschikte activiteiten opgezet kunnen worden voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen.

Inspectie voor de gezondheidszorg (2005). *Betere dagbesteding voor mensen met een ernstige (meervoudige) verstandelijke beperking vereist een multidisciplinaire aanpak*. Den Haag: IGZ.

In dit onderzoeksrapport wordt beschreven hoe dagbesteding voor mensen met een ernstige (meervoudige) beperking er op dat moment voorstond. Sinds 1999 is er in kwantitatief opzicht een grote vooruitgang geboekt op vlak van dagbesteding voor deze doelgroep. De kwaliteit van dagbesteding voor mensen met een ernstige (meervoudige) beperking kan echter nog verbeterd worden. Gemotiveerde medewerkers zijn noodzakelijk, maar niet voldoende. Om de kwaliteit van de dagbesteding te verbeteren moet er ook sprake zijn van een gedeelde

visie, overleg, goede beeldvorming, duidelijke methodieken en werkwijzen en een multidisciplinaire werkwijze.

Koedoot, P. (1999). *Dagbesteding in de peiling. Omvang en aard van dagbesteding van intramuraal wonende mensen met een verstandelijke handicap in 1998. NTZ december 1999.*

Dit rapport handelt over de omvang en de aard van dagbesteding van intramuraal wonende mensen met een verstandelijke handicap. Uit het rapport blijkt dat één op de vier bewoners nauwelijks dagbesteding aangeboden krijgt. Bewoners hebben gemiddeld 13.6 uren dagbesteding per week, maar naarmate de handicap ernstiger is, daalt het aantal uren dagbesteding tot 7.2 uren dagbesteding per week voor mensen met een zeer ernstige verstandelijke handicap. Ook oudere mensen hebben gemiddeld minder uren dagbesteding per week. Gemiddeld wensen bewoners ruim 9 uren dagbesteding meer per week dan dat zij hebben en voor mensen met een zeer ernstige verstandelijke handicap is dit zelfs ruim 12 uren.

Koedoot, P. (2000). *Dagbesteding in de peiling: de tweede meting. Rapport.* Utrecht: Trimbos Instituut.

Bovenstaand rapport sluit aan bij het vorige en handelt eveneens over de omvang en de aard van dagbesteding van intramuraal wonende mensen met een verstandelijke handicap.

Koedoot, P. & J. Peeters (2002). *Evaluatie van de leergang 'Dagbesteding voor mensen met een zeer ernstige verstandelijke beperking'.* Utrecht: Trimbos Instituut.

Dit document richt zich op de kwalitatieve verbetering van de dagbesteding voor mensen met een zeer ernstige verstandelijke beperking. Men wijst op verbeteringen die worden vastgesteld in het bepalen van dagbestedingsbehoeften, het opzetten van gepaste dagbesteding en de attitude van activiteitenbegeleiders ten aanzien van hun cliënten.

Mansell, J., Beadle-Brown, J., Macdonald, S., & Ashman, B. (2003). Resident involvement in activity in small community homes for people with learning disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 16, 63-74.

Het onderzoek dat besproken wordt in dit artikel richt zich enerzijds op de hulpverlening in residentiële centra voor personen met verstandelijke beperkingen en anderzijds op het engagement van de cliënten in betekenisvolle activiteiten. Uit de resultaten blijkt dat de leeftijd en het aanpassingsgedrag van de cliënten de hulpverlening beïnvloeden. Het aanpassingsgedrag van de cliënten en de hulpverlening zouden op hun beurt een invloed uitoefenen op het engagement in betekenisvolle activiteiten. Mansell concludeert dat men wegens de beperkte mogelijkheid om aanpassingsgedrag te veranderen, aandacht moet schenken aan het verbeteren van actieve ondersteuning in residentiële centra. Op die manier kan er een groter engagement ontstaan in betekenisvolle activiteiten bij personen met verstandelijke beperkingen.

Sijnke, J. (2000). *De rode draad: dagbestedingsplan voor mensen met een ernstige verstandelijke beperking*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Dit boek vormt een hulpmiddel bij het opstellen van een dagbestedingsplan voor mensen met een ernstige verstandelijke beperking. Het is een praktisch boek dat leert wat met mensen met een ernstige verstandelijke beperking bereikt kan worden.

Vlaskamp, C., & Nakken, H. (1999). Missing in execution: Therapies and activities for individuals with profound multiple disabilities. *The British Journal of Developmental Disabilities*, 45, 99-109.

In dit artikel wordt een onderzoek besproken dat zich richt op de feitelijke realisatie van geplande therapieën en activiteiten voor individuen met ernstige meervoudige beperkingen in centra in Nederland. Het onderzoek toont aan dat één derde van alle geplande therapieën en activiteiten niet worden uitgevoerd. Er worden twee verklaringen aangegeven. De eerste houdt in dat het management en de personeelsleden zich niet bewust zijn van de hoeveelheid aan therapieën en activiteiten die niet worden uitgevoerd wegens een gebrek aan duidelijke doelstellingen en evaluatiecriteria. De tweede verklaring houdt in dat het gaat om een combinatie van personeelsafwezigheden door ziekte of verlof en moeilijkheden bij het plannen.

Vlaskamp, C., Hiemstra, S.J., & Wiersma, L.A. (2007). Becoming aware of what you know or need to know: Gathering client and context characteristics in day services for persons with profound intellectual and multiple disabilities. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 4, 97-103.

Om geschikte en adequate activiteiten te kunnen aanbieden aan personen met ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen is het van belang dat het personeel beschikt over specifieke informatie van de cliënten. Meer bepaald kan informatie over de functionele vaardigheden en de sensoriele en contextuele voorkeuren van cliënten nuttig zijn bij het opzetten van geschikte activiteiten. Het onderzoek dat in dit artikel besproken wordt, richt zich op zeven verschillende residentiële centra in Nederland en toont aan dat het personeel over het algemeen een gebrek heeft aan specifieke informatie over hun cliënten. Dit benadeelt hun vaardigheden om geschikte activiteiten te selecteren en op te zetten voor de personen met ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen. De auteurs verwijzen naar het nut van training voor personeel dat verantwoordelijk is voor het aanbieden van activiteiten aan personen met ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen. Een relatief eenvoudige en gemakkelijk te ontwerpen vragenlijst kan volgens hen een goed overzicht bieden.

Vlaskamp, C., Hiemstra, S.J., Wiersma, L.A., & Zijlstra, B.J.H. (2007). Extent, duration, and content of day services' activities for persons with profound intellectual and multiple disabilities. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 4, 152-159.

Volwassenen met ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen zouden de laatste jaren meer uren doorbrengen in dagbestedingscentra. Aangezien er weinig informatie voorhanden is over hoe deze uren worden ingevuld, richt het onderzoek dat in dit artikel besproken wordt, zich hierop. Uit het onderzoek blijkt dat personen met ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen gemiddeld 14.2 uren per week spenderen in dagbestedingcentra. Van die tijd wordt 28.9% besteed aan groepsactiviteiten en 13.0% aan individuele activiteiten. Het is echter niet bekend of de activiteiten beschouwd kunnen worden als doelbewust of productief voor de cliënten.

Wiersma, L.A., Beumer, H.M., Koedoot, P. & Vlaskamp, C. (2002). Dagactiviteiten voor mensen met zeer ernstige verstandelijke beperkingen: resultaten Trimbos-onderzoek nader bekeken. *Nederlands Tijdschrift Zorg aan verstandelijk gehandicapten*, 28, 156-169.

Dit artikel wijst op een toename in het aanbod aan dagbesteding voor personen met zeer ernstige verstandelijke beperkingen. Het gaat om een lichte, maar onmiskenbare toename.

LINKS

<http://www.nadsa.org/default.asp>

Bovenstaande site is de site van 'The National Adult Day Services Association' (NADSA). Deze organisatie richt zich op dagbesteding van volwassenen en tracht het leven van volwassenen die deelnemen aan dagbesteding te verbeteren. De site biedt onder andere informatie over de organisatie, over dagbesteding, en omvat verwijzingen naar literatuur en onderzoek.

**[http://ncs719.dhs.vic.gov.au/ds/disabilitysite.nsf/sectionfour/day_info_sheet?](http://ncs719.dhs.vic.gov.au/ds/disabilitysite.nsf/sectionfour/day_info_sheet?open)
open**

Op deze site biedt 'The Department of Human Services' informatie over dagbesteding voor personen met beperkingen.